

Ptiči, pes in jaz

Kaj naredi risar, ki ima dovolj risanja naročenih oglasov in reklam z vselej srečnimi, zadovoljnimi in vedno smejočimi se obrazi? Jasno, nariše strip o ljudeh, ki niso srečni in zadovoljni in ki se redkokdaj nasmehnejo. In ker ves čas riše o anonimnih osebah, ki živijo kot v ameriških ljubezenskih serijah, nariše strip o sebi in realnem življenju tukaj in zdaj. O Ljubljani in njenih mestnih pticah.

Čeprav Gašper Krajnc (1985) ni Ljubljančan. Korošec je. Ki se ne more navaditi na Ljubljano, čeprav že dvajset let živi v prestolnici. »Ljudje v mestu so, ne glede na njihovo politično, versko ali kakšno drugo naravnost enostavno drugačni kot tisti zunaj mesta.« pravi. Kot ptice. Ko je na Koroškem poslušal nežno ptičje petje, je opazil, da ptice v Ljubljani bolj vreščijo kot pa žvrgolijo.

Glavni junak Ambrož je, tako kot avtor, komercialni risar, ki pri svojih tridesetih doživlja krizo srednjih let. S punco Mojco, psom Darwinom in dvema mačkama živi v nevelikem stanovanju v predmestju. Strip se začne povsem filmsko s celostransko ilustracijo panorame Bežigrada, nakar nam režiser z zumom v dveh manjših slikah v sliki približa stanovanjski blok in ptičjo glavo, v dveh oblačkih pa slišimo glas, ki kliče psa. Na naslednjih straneh s kamero vstopimo skozi okno stanovanja v dnevno sobo, kjer v sibiritskem slogu leži zleknjena baročno obilna ženska, ki gleda neko zdravniško serijo in sama zase komentira televizijske dialoge. Potem stopi k hladilniku in se začne basati s hrano, medtem ko vrane pred blokom stikajo po smeteh in iščejo hrano. Nenadoma se vznemirijo in odfrfotajo, vzrok tega nenadnega dogodka pa vidimo v prihajajočem psu, ki se igrivo zažene med ptiče. Glavnega junaka stripa tako vidimo šele na zadnji sliki pete strani, ko kliče Darvina k sebi. Francoski stripar Hermann Huppen (1938), pionir filmskih špic na začetku stripa, bi šele na tej strani dal naslov zgodbe in nadaljeval z drugim prizoriščem in protagonisti.

Krajnc je združil ameriško in francosko šolo stripa, ameriško kadriranje in montažo strani z detajlno francosko risbo. Slednja je opazna predvsem pri arhitekturi, saj so vse zgradbe izrisane izjemno natančno, na kar so Francozi, pa naj gre za realističen ali karikiran slog, zelo pozorni, kar lahko vidimo tudi pri stripih Krajnčevega vzornika Bernarda Kolleja (1966), našega edinega striparja, ki riše izključno za frankofonski trg. Včasih je v francoskem stripu (pa tudi naspluh) veljalo nepisano pravilo, da se vse linije, tudi popolnoma ravne (razen okvirjev slik), rišejo brez ravnila s prosto roko. Eden prvih, vsekakor pa najbolj znan in poznan avtor, ki je prekršil pričujoči sveti kanon, je bil William Vance (1935–2018), ki je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja v sodobnem pustolovskem stripu *Bruno Brazil* vse stavbe in interier risal z ravnalom. Takrat so ga vsi gledali precej omalovažujoče in malce postrani in dolgo časa je bil edini tovrstni risar, danes v digitalni dobi, ko večina riše na računalniške table, pa jo to povsem samoumevno, in redki so še avtorji, ki si lahko privoščijo svobodno prostoročno risanje.

S Kollejem ima avtor Mestnih ptic poleg digitalnega risanja skupno tudi hergejevsko čisto linijo z minimalnim ploskovnim senčenjem, saj je risba namenjena računalniškemu koloriranju. Sicer pa je Krajnc fan ameriškega stripa in se je kot risarski samouk bolj kot nad francosko–belgijsko produkcijo navduševal nad avtorji superherojskega žanra kot so Tommy Lee Edwards (1973), Sean Murphy (1980) in letos preminuli John Paul Leon (1972), čigar vpliv je viden predvsem v Krajnčevem prvencu v angleškem jeziku *Rite*, s katerim je pred štirimi leti samozavestno stopil na slovensko stripovsko sceno. Za razliko od dinamičnega *Obreda so Ptice* precej bolj umirjene, kar je seveda glede na žanr drame, ki ne vsebuje akcijskih scen in likovnih obratov, povsem logično. Figure so dobro postavljene tako v prostor kot v okvir slike in čeprav so izrazito statične, jih avtor z različnimi plani in pogledi naredi manj monotone, kar pripomore tudi k vizualnemu ugodju bralca.

Po uvodnem delu z dobro situirano in rejeno statistko – ki se skupaj z brezdomci, s katerimi simbolično predstavlja dva različna obraza Ljubljane, v krajših časovnih intervalih pojavlja skozi cel strip, čeprav nima nobene neposredne zveze z Ambrožem – se začne odvijati zgodba osrednjega protagonista.

Ambrož je do grla sit risanja naročenih oglasov in sitnih šefov, ki mu sicer omogočajo existenco (kar je še vedno veliko bolje, kot da bi bil kakšen uradnik v javni upravi), ne vidi pa v tem perspektive, kaj šele zadovoljstva. Odločiti se mora, kako naprej, za nameček pa ima še ostarelega bolnega psa in deda, ki tudi ni najboljšega zdravja, kar mu vsekakor ne olajšuje življenja. Cel strip je prežet z melanholijo, ki jo potencirata še turobna jesenska atmosfera in hladna risba. Zgodba se odvija v počasnem in monotonem ritmu, kot v kakšnem slovenskem filmu, vendar nikoli ne postane dolgočasna, saj avtor z menjavanjem prizorišč in planov vseskozi ohranja pozornost bralca. Med drugim tudi z jezikom, ki se iz knjižnega neredko povsem spontano in nemoteče prelevi v pogovornega in celo sleng, dialogi med dedom in Ambrožem pa se, kot se pač spodobi za koroškega striparja, odvijajo v klenu koroščini. Zanimivo je, da avtor sploh ne uporablja spremnega besedila, ampak je ves strip, tako kot v filmu, zgrajen izključno na dialogih.

Ključni trenutek, ko Ambrož spozna, da tako ne gre več naprej, je prizor v marketinškem studiu, kamor ga pokliče delodajalec, rekoč da bo moral popraviti storibord (reklamna zgodba, narisana v sličinah). Risar skuša prepričati šefa, da bojo slike prenatrpane, vendar zaman. V tistem trenutku se od zunaj v okensko steklo zaleti ptič in pade mrtev na tla. Kar pomeni simbolično smrt za Ambroža, če bo hotel uveljaviti svojo voljo, kot tudi če bo še vztrajal pri risanju komercialnih oglasov.

Smrt nas kot rdeča nit spremlja skozi cel strip. Ko veterinar za ostarelega psa, ki mu zdravila ne pomagajo več, predlaga evtanazijo, ga ob prihodu domov pričaka še vest, da mu je umrl ded, s katerim sta si bila precej blizu. Krajnc na dveh straneh subtilno upodobi dialog na kavču, v katerem Mojca tolaži Ambroža, nakar se pogovor spontano prenese na psa, ki ga čaka smrt. Obrazna mimika je skopa, vendar pri Ambrožu z govorico oči in rok dovolj zgovorna, da bralec začuti njegovo tiho žalost in bolečino, medtem ko je Mojčin izraz venomer isti in ne bi bilo odveč, ko bi pokazala malce več čustev. Nasploš so vsi protagonisti v stripu precej brezizrazni, kar sicer glede na tematiko zgodbe in samo atmosfero sploh ni moteče, vsekakor pa bi moral avtor v bodoče pri drugih stripih dati malce več poudarka izrazu čustev in duševnemu razpoloženju. Ravno tako so brezdomci vizualno malce preveč *speglani*, da bi lahko delovali povsem realistično. Je pa zelo dobro upodobljena debela sosedka na začetku, ki z grimasami na obrazu in govorico telesa, zlekjenega na kavču, doživeto poudari svoje čustveno stanje.

Druga stvar, ki nas frfotajoče spremlja od prve do zadnje strani, so ptice. Narisane so tako dobro in s tako ljubeznijo, da jih je prav užitek gledati. Že na naslovnici, sicer povsem netipični za strip, je doživeto prikazana skupina golobov, ki se pulijo za ostanke jedi na eni od miz na terasi. Goloba v letu nas pričakata še na notranji naslovnici in zadnji platnici, vmes pa vidimo še celo vrsto ptičev, od vran do vrabcev, ki letijo skozi zgodbo in domišljeno montažo stripovskih strani. Slednje so po vzoru ameriških superherojskih stripov, ki že zaradi samega žanra kar pokajo od dinamike, zelo razgibane. Večkrat imamo primer osrednje slike – ki ne priznava zakonitosti okvirjev, ampak se čez celo stran razteza v živ rob – v kateri je vdelano več manjših slik. Tudi če je stran postavljena povsem klasično, avtor z različno velikostjo slik ali menjavanjem planov naredi dogajanje razgibano. Značilna je sekvenca na mestnem avtobusu, kjer je Mojca upodobljena v različnih položajih, pač odvisno od tega, kako jo premetava med vožnjo po razriti cesti, kar je tudi eden redkih humornih vložkov v stripu, po drugi strani pa tudi (prikrita) družbena kritika javnega prevoza. Iz ameriškega stripa je poznana montaža petih ali več horizontalnih slik na strani (kar sicer ni kakšna posebna novost, le da se je najbolj uveljavila ravno v zvezkih superherojskega žanra), ki jo večkrat pronicljivo uporabi tudi Krajnc, izjemno dober je na koncu prikaz poslednjega potovanja betežnega psa, pri čemer je avto narisan iz petih zornih kotov v različnih ambientih.

Nasploh je konec stripa s prizorom slovesa med Ambrožem in Darwinom med najbolj čustvenimi in poetičnimi v zgodbi. Zadnja, celostranska slika sekvence, ko Ambrož s psom sedi na hribu in gleda v dolino, rekoč: »Zelo te bom pogrešal.« bi bila lahko mirne duše tudi zadnja v stripu, vseeno pa je avtor dodal še štiri strani s ptiči in brezdomci, ki stikajo za hrano, s čimer je simbolično pokazal, da se življenje in boj za preživetje nadaljujeta.